

EN ZE **Mark Boode** LEEFDEN Hoe een nieuw verhaal de wereld kan veranderen **NOG**

Verhaal
met
Impact

EN ZE **Mark Boode** LEEFDEN Hoe een nieuw verhaal de wereld kan veranderen **NOG**

Verhaal
met
Impact

INHOUD

Inleiding	6
1 SCHONE SLAAP Een reis naar binnen	12
Verhalen, archetypen en de reis van de held.	
2 DE SPIEGEL Ongemakkelijke waarheden	38
Verwachtingen, overtuigingen en nieuwe perspectieven.	
3 DE WENSPUT Dromen van een andere wereld	58
Geluk, verbeeldingskracht en toekomstverantwoordelijkheid.	
4 HET MAGISCHE BOS Veranderkracht	82
Conflict, verandervaardigheid en rechten van de natuur.	
5 DE DRAAK Vechten, vluchten, verstarren of ...	110
Moed, verbinding en inheemse wijsheid.	
6 DE GROT Als alles verloren lijkt	132
Crisis, verlies en transformatie.	
7 DE SCHAT Een betere versie van onszelf	152
Voorleven, dialoog en leiderschap.	
Noten	178
Literatuurlijst	180
Met veel dank aan	188
Over Mark Boode	190

INLEIDING

Ik liep het lokaal in. Vooraan zaten vier leerlingen, de laptop al opengeklapt, keurig te wachten tot ik zou beginnen met een les over verhaalstructuren. 'Jullie zijn te braaf', hoorde ik mezelf zeggen. Ze schoten overeind. Er zijn maar weinig scholieren die 'braaf' genoemd willen worden, zeker niet door een docent. 'Hoe bedoelt u?' vroeg er een. 'Kijk naar buiten.' Mijn woorden leken voor mijn gedachten uit te rennen: 'Is dít de wereld waarin jullie willen leven?' 'Nee meneer. Natuurlijk niet.' 'Dit is de wereld die de volwassenen van nu gemaakt hebben, dus als je naar ons luistert, is dat de wereld die je krijgt.'

Mijn leerlingen waren in de war. Ik was tevreden. Als docent deed ik altijd mijn best om leerlingen zélf aan het denken te zetten. Toch bleef er iets knagen. Ik had uitgesproken dat ons (en dus ook mijn) verhaal niet deugde. Werd het dan geen tijd om ons verhaal te veranderen?

Een nieuw verhaal

In 2019 publiceerde ik *Vogelkinderen*, een utopische youngadult-roman over het jaar 2143. Ik wilde een nieuw, positief toekomstbeeld schetsen. In hetzelfde jaar richtte ik met collega-docenten Teachers for Climate op, een netwerkorganisatie die focust op het professionaliseren van leren voor duurzame ontwikkeling. In 2023 verscheen mijn jeugdboek *Winnen van de Wereld*, een

jaar later startten we met jeugdboekenauteurs Schrijvers voor Toekomst. Ondertussen werd ik ook gevraagd om trainingen en keynotes te geven: toekomstdenken, verandervaardigheden, werken vanuit anders-dan-menselijke perspectieven (dieren, planten, ecosystemen), omgaan met emoties en polarisatie. Ik zegde mijn vaste baan op om fulltime te kunnen werken aan een nieuw collectief verhaal.

Daarin ben ik niet de enige. Veel mensen en organisaties slaan een nieuwe, onzekere richting in. Klimaatverandering, biodiversiteitsverlies en toenemende ongelijkheid bedreigen ons bestaan. Het oude verhaal van 'oneindige groei' en 'alles is mogelijk' brengt ons niet langer vooruit. Maar een nieuw verhaal hebben we nog niet. Er is een leegte ontstaan die niet alleen ruimte biedt aan idealisten, avonturiers en visionairs, maar ook aan complotdenkers, populistten en extremisten. Hoe komen we als samenleving zo snel mogelijk tot een nieuw collectief verhaal dat ons, onze kinderen en de rest van het leven op deze planeet weer vooruithelpt? En wat kunnen we individueel of als organisatie daaraan bijdragen?

Verandering is altijd een ongelijke strijd, een confrontatie tussen een direct concreet verlies – iets achterlaten – en een mogelijke winst in de toekomst – iets nieuws opbouwen. Tussen iets achterlaten en iets opgebouwd hebben ligt een periode van onzekerheid en dat vooruitzicht leidt tot weerstand. Dus inderdaad, we veranderen niet zo graag. Maar de diersoort mens heeft tools ontwikkeld om te doen wat nodig is: we hebben een innerlijk kompas, een zeer goed ontwikkeld aanpassingsvermogen en we zijn sociale dieren – we willen ergens bij horen en we kennen solidariteit. Op die eigenschappen kunnen we aangesproken worden en slaan we aan.

Helden als inspiratiebron

Ik begon te zoeken in verhalen die ik gelezen of beleefd had, die kort of lang geleden indruk op mij maakten en mij aanzetten tot verandering.

Miljoenen mensen voor ons hebben net als wij voor grote levensvragen gestaan. Ze hebben problemen meegemaakt en overwonnen; natuurrampen, pandemieën, oorlogen. Ze hebben oude liefdes achtergelaten en nieuwe ontdekt. Ze deden uitvindingen, pasten hun denken aan of gooiden het roer om en begonnen opnieuw. Ze hebben veranderingen ondergaan of zelf in gang gezet. Ze deelden hun ervaringen in talloze verhalen, sprookjes en mythen met een rijke symboliek. Deze verhalen weerspiegelen wat onze voorouders meemaakten, welke afwijkingen ze maakten, hoe zij veranderden en hoe zij hun dromen waarmaakten. Verhalen weerspiegelen eeuwenlange ervaring met verandering.

Mijn zoektocht werd opgemerkt. Daardoor aangemoedigd deelde ik de ervaringen van onze fictieve helden in keynotes en trainingen. Heel bewust probeerde ik een link te leggen tussen de uitdagingen in onze verhalen en grote actuele vraagstukken als klimaatverandering, herstel van biodiversiteit en het verkleinen van onrechtvaardigheid. Wat begon als een spontane vraag en een speurtocht die alle kanten op vloog, kreeg langzaam richting en structuur. En opeens lag er de uitnodiging om mijn ideeën vast te leggen in een boekje dat een boek werd. Een routekaart om vanuit een narratief dat niet meer werkt te groeien naar een nieuw verhaal: een hoopvolle toekomstvisie die richting geeft aan de uitdagingen van nu. Met de helden uit onze eigen verhalen als inspiratiebron.

De opzet van dit boek

Het ontstaan van een nieuw narratief vertaalde ik naar zeven stappen – zeven hoofdstukken. Elk hoofdstuk begint met het verkennen van bestaande verhalen. Vanuit die verhalen kijken we naar actuele vraagstukken en oplossingsrichtingen. De ervaringen van fictieve én bestaande helden vertalen we naar handvatten om gewenste veranderingen te initiëren, te laten groeien en concreet te maken.

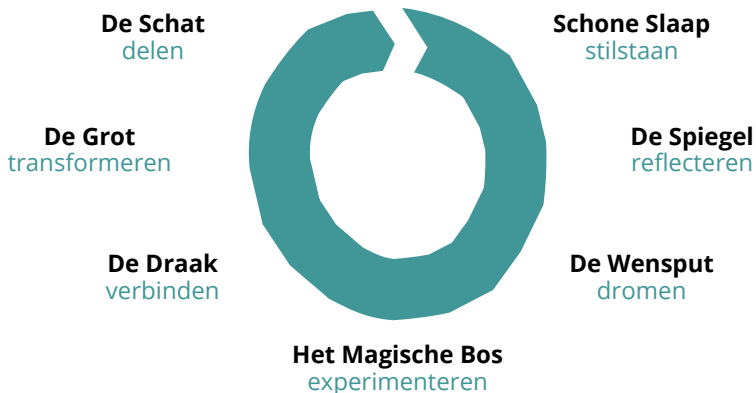
- In het eerste hoofdstuk ***Schone Slaap*** verkennen we de rol van verhalen en zoeken we naar ‘een taal’ om over verhalen te kunnen praten. We onderzoeken de functie van rust en verstillig. Kunnen we vertraging bewust inzetten om te komen tot inzichten die in het dagelijkse werktempo aan ons voorbijgaan?
- In ***De Spiegel*** confronteren fysieke en figuurlijke spiegels ons met waarheden waarvoor we onze ogen liever gesloten houden. Wat levert het op als we onze overtuigingen en zekerheden ter discussie stellen? Wat willen we achterlaten?
- In ***De Wensput*** verbeelden we de mooiste mogelijke toekomst. Waarom bestaan er zoveel toekomstverhalen? Wat vertellen die over verlangens, intenties en wederkerigheid? Waarom is er verschil tussen wat we doen en wat we werkelijk zouden willen? We verdiepen ons in geluk, verbeelding, creativiteit en het schetsen van toekomstscenario's.
- ***Het Magische Bos*** is een prachtige plek om te ontdekken wat onze verhalen vertellen over concrete verandering: hoe realiseren we onze wensen? We verkennen de rol van conflict, de noodzaak van experiment en het denken vanuit anders-dan-menselijke perspectieven.
- Een ontmoeting met ***De Draak*** nodigt uit om te onderzoeken hoe we reageren op onzekerheid en dreiging. Wat vertellen

monsters over wat voor ons van waarde is? We spiegelen onze verhalen aan evolutionaire verdedigingsmechanismen en aan verschillende opvattingen over moed en hoop.

- In **De Grot** lijkt alles verloren. De held kijkt letterlijk of figuurlijk de dood in de ogen. Hoe overwinnen we een crisis? En waarom is een crisis vaak een voorwaarde voor verandering? We vergroten ons vermogen om als individu, organisatie of samenleving onszelf opnieuw uit te vinden.
- **De Schat** is de beloning van onze zoektocht: een nieuwe versie van onszelf, een nieuw verhaal. We onderzoeken de kracht van voorleven, het belang van samenwerken en de kunst van een goed gesprek.

Zie dit boek als een avontuur. Als een uitnodiging of aanmoediging om individueel of als organisatie mee te werken aan een nieuw verhaal. Een verhaal dat ons, de generaties na ons en het leven op onze planeet niet langer bedreigt maar versterkt. Een gezamenlijke reis in de richting van een onbekende maar duurzame, rechtvaardige toekomst.

Naar een nieuw verhaal

1. SCHONE SLAAP

Een reis naar binnen

Schone Slaap
stilstaan

En op het moment dat ze de prik voelde, viel ze neer op het bed dat daar stond en meteen was ze in een diepe slaap verzonken. En deze slaap verspreidde zich over het hele kasteel: de koning en koningin die net waren thuisgekomen en de zaal waren binnengegaan, vielen in slaap en de hele hofhouding met hen. En rondom het kasteel begon een doornhaag te groeien, die elk jaar hoger werd en ten slotte het hele kasteel omringde en erbovenuit groeide zodat er niets meer van te zien was, zelfs de vlag op het dak niet.

Uit: *Doornroosje*, Gebroeders Grimm

De gymzaal warmt op. Alle ramen staan open. Voor me zijn tweehonderd leerlingen begonnen aan hun eindexamen. De stilte overvalt me. Als docent, nu surveillant, mag ik drie uur lang alleen maar kijken. Ik kijk naar de klok. Naar de landschappen op de lange rijen klaptafels voor me: pennen, potloden, papier, handen, waterflesjes, energierepen. Naar de lange benen die afwisselend opgevouwen of uitgestrekt onder de smalle tafels uitsteken. In de brugklas kwamen ze binnen, nieuwsgierig, speels, soms nog maar 1.40 meter lang. Ik gaf ze les. Ik moedigde aan, stuurde bij of liet ze gaan, en ving ze op. Ik sprak hun ouders. Nu zitten ze voor me. Jonge mannen en vrouwen vol dromen, ideeën, meningen, emoties en talenten, zwigend, voorovergebogen over gekunstelde sommen en bewerkte tekstfragmenten die zullen bepalen of ze 'geslaagd' zijn. Twijfels in mijn hoofd overschreeuwen het stilzwijgen voor mij. Is dit wat ik ze wilde meegeven?

In stilte worden oude verhalen ontmaskerd en ontstaan er nieuwe. Langdurige slaap of verstillings, geweld of gedwongen, komt in veel verhalen voor. Vaak is de periode van rust een aanjager van nieuwe inzichten, innerlijke groei en, via de personen die deze groei doormaken, ook van concrete veranderingen in de buitenwereld.

In hoofdstuk 1 onderzoeken we wat onze verhalen vertellen over perioden van vertragen en naar binnen kijken. Kunnen we stilte bewust inzetten om te komen tot inzichten, verbanden en ideeën die wij met onze huidige manier van denken nog niet kunnen zien? En hoe belangrijk is het creëren van een nieuw collectief verhaal tijdens een maatschappelijk veranderproces? Om de veelheid aan verhalen te kunnen doorgronden, verkennen we ook de functie van symboliek, het fenomeen *archetypen* en kennis over verhaalstructuren.

5. DE DRAAK

Vechten, vluchten, verstarren of ...

Daar lag hij, een enorme roodgouden draak, vast in slaap; een ronkend geluid kwam uit zijn kaken en neusgaten, en sliertjes rook; maar zijn vuren brandden laag in zijn sluimer.

Uit: *De Hobbit*, J.R.R. Tolkien

Als kind al kon ik mezelf uren vermaken met het fantaseren over andere werelden. De plooien van de dekens op mijn bed veranderden in bergen en valleien. In gedachten verfde ik de stad over in felle kleuren. Ik was mateloos gefascineerd door de vraag hoe onze wereld eruit zou kunnen zien 'als ...'. Daar hoorden nieuwe helden én nieuwe vijanden bij, ook dodelijke monsters die vervolgens mijzelf uit mijn slaap hielden.

In mijn studententijd las ik *De Hobbit*. Ik was onmiddellijk verkocht aan de magische wereld van Midden-Aarde, aan de gefantaseerde volkeren, de nieuwe talen en vreemde natuurkrachten die Tolkien zo overtuigend in het leven had geroepen. In *De Hobbit* strijden dwergen, elfen en mensen met elkaar en tegen elkaar tijdens het terugveroveren van het dwergenrijk Erebor en een enorme schat aan goud en edelstenen op de draak Smaug, verborgen in de Eenzame Berg. Die schat bevat ook de Arkensteen, een heilige edelsteen die symbool staat voor het recht om over Erebor te heersen. De draak Smaug is sterk, hebzuchtig, geobsedeerd door de schat en de macht over de berg, en daardoor ook koppig, arrogant en paranoïde. Hoe dichterbij de dwergen de schat naderen, hoe meer deze eigenschappen ook groeien bij de dwergen zelf. De bescheiden hobbit Bilbo moet de tocht in goede banen leiden.

In dit hoofdstuk onderzoeken we wat monsters vertellen over wat voor ons van waarde is, welke reis we moeten ondernemen om die waarden eigen te maken, en wat we moeten leren om aan deze waarden vorm te geven. Ik spiegel de verhalen aan emoties die optreden bij grote bedreigingen, manieren om hiermee om te gaan, en aan verschillende opvattingen over moed en hoop.

Over Mark Boode

Mark Boode (1967) maakt zich als schrijver, spreker en trainer hard voor de belangen van toekomstige generaties en anders-dan-menselijke natuur. Waar wereldwijd tegenstellingen lijken te groeien, zoekt Mark naar de onderliggende beweging, gedeelde waarden en nuance. Mark is medeoprichter van Teachers for Climate en Schrijvers voor Toekomst en geeft trainingen en keynotes op het gebied van toekomstdenken, verandervaardigheden, storytelling en werken vanuit anders-dan-menselijke perspectieven.

Mark was jarenlang theaterdocent in het voortgezet onderwijs. Met zijn leerlingen werkte hij doorlopend aan het ontwikkelen en vormgeven van hun ideeën.

In 2019 steunde hij de opkomende jongerenklimaatbeweging door met andere docenten Teachers for Climate op te richten. De openlijke steun van deze grassroots docentenorganisatie aan de 'klimaatstakers' leidde tot Kamervragen, maar inmiddels is de beweging uitgegroeid tot een expertiseorganisatie op het gebied van leren voor duurzaamheid. Mark ontwikkelde masterclasses op het gebied van toekomstdenken, planetair burgerschap, omgaan met polarisatie en duurzame didactiek. In 2023 startte hij met diverse jeugdboekenauteurs Schrijvers voor Toekomst.

Sinds 2022 werkt Mark volledig als schrijver, trainer en spreker. Hij publiceerde onder andere de youngadultboeken *Vogelkinderen* (2019) en *Winnen van de Wereld* (2023), hij schreef mee aan de verhalenbundel *Hoopvolle verhalen over het einde van wereld* (2025) en is coauteur van *Duurzame didactiek. Eerlijk, inclusief, hoopvol* (2026).

Meer informatie:

i markboode.nl

i teachersforclimate.nl

i schrijversvoort toekomst.nl

i onderwijssprekers.nl

Hoe komen we als samenleving tot een nieuw collectief verhaal, een visie die al het leven op onze planeet waardeert en versterkt? Wat kunnen we individueel en als organisatie daaraan bijdragen?

Mark Boode neemt de helden in sprookjes, mythen, romans, films en andere bekende verhalen als voorbeeld en komt tot een inspirerende routekaart. Onderzoekend laat hij zien welke contouren van dit nieuwe verhaal al te zien zijn. Van innerlijk leiderschap en generatiedenken tot maatschappelijk ondernemen en werken vanuit anders-dan-menselijke perspectieven.

En ze leefden nog is een avontuurlijk, optimistisch én praktisch boek over vertragen, verbeelden, experimenteren, voorleven, uitdragen en verbinden. Het laat overtuigend zien hoe iedereen verandering in gang kan zetten.

Mark Boode geeft trainingen rondom verandervaardigheden en toekomstdenken. Hij is medeoprichter van Teachers for Climate en Schrijvers voor Toekomst.

'Wat een heerlijk, toegankelijk en belangrijk boek. De verandervaardigheid spat van de pagina's af!'

Kees Klomp, lector betekenis-economie

'Mark laat zien hoe verhalen niet alleen perspectief bieden, maar ook bouwstenen kunnen vormen voor de wereld van morgen.'

Jessica den Outer, oprichter Rechten van de Natuur

